

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՕԹՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 3 ՄԱՅԻՍԻ 1857

ԹԻՒ 544

ԶՄԻՒՌՆԻԱ . 3 ՄԱՅԻՍԻ

Թէպէտեւ անցեալները ձայն մը տարածուեցաւ թէ Մեղիացւոց և Չինացւոց մէջ եղած թշնամական գործոց բարեկամութիւն վախճան մը տրուելու վրայ է, և թէ Չինացւոց կայսրը հրաման յուղարկեր է Վանդանի կուսակալ Նհանուն մանտարինին որ ջանայ հաշտութիւն ընելու Մեղիացի հետ, սակայն կերելի թէ այս ձայնը հիմնաւոր չէր քանզի պատերազմի պատրաստութիւնները մեծ փութով և խիստ գործունէութեամբ ի գործ կը դրուէին Մեծին Վիտանիոյ կողմանէ, որ յատուկ երեւելի պաշտօնատար մը կը յուղարկէ ի Չինաստան, որպէսզի այս ծանր վէճը կարգադրէ, և հարկը պահանջելու ժամանակը, սկսեալ կռիւը յառաջ տանի մեծ զօրութեամբ։ Այս երեւելի պաշտօնատարը լորտ իշխին է, որ Չինաստան հասնելուն՝ յանուն իւր կառավարութեան, հետեւեալ պահանջները պիտի ընէ Չինացւոց կայսրին․ նախ՝ պիտի խնդրէ որ Ներառացւոց վաճառականութեան բացումը նաւահանգստոց թիւը հինգ ըլլայ, փոխանակ երկուքի, որ դաշնադրուած էր յառաջմանէ։ Երկրորդ՝ Մեղիացիները պաշտօնատուն մը պիտի ունենան Վեբին մայրաքաղաքը, ինչպէս որ Ռուսերը ունին։ Երրորդ՝ Մեղիացիները իրաւունք պիտի ունենան ղեկավարական կայաններ հաստատելու այն քաղաքացի մէջ ուր հիւպատոսներ պիտի ունենան։ Չորրորդ՝ Մեղիացիները Հանկայի, Հոնկ-Կոնկ և Վանդան քաղաքացի մէջ քանի մը ամուր գիրքերու պիտի տիրեն, և այս գիրքերը պիտի պաշտպանուին անգղիացի բերդապահ գործերէ, որոց թիւը պիտի որոշուի յառաջագոյն։ Հինգերորդ՝ Մեղիոց պատերազմական նաւերը իրաւունք պիտի ունենան բոլոր Չինաստանի ծովերը երկաթ ձնելու ի գել պել առ թից։

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԳԱՊԻՆԷ ԶՈՒՈՎՄԱՅ

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԳԱՊԻՆԷ ԶՈՒՈՎՄԱՅ (Հարաւարտութիւն 1)

Թերեւս ջերմեռանդ պապականացի և միաբնակ հռոմէականացի համար այս ըսածնիս հայհոյական բան մը երևնայ, գործանք չէ, այնչափ ըսուելի է իրենց ասոր հակառակ վարդապետութիւնն որ մտքերնուն մէջ անջնջելի կերպով տպաւորուել է թէ արքայութեան բանալիները պապին ձեռքն են, անիկա ալ աննոց միայն կը բանայ գոնե՞ր, որոնք որ իրենց ազգային սեպհական հովիւներէն ու հովիւ ապետներէն գլուխ կը քաշեն, կը խորշեն, կը փախչեն, և հռոմէական քարոզչաց ետեւէն կը թան։ Ողբալի՜ վիճակ և ամենայն ազգասէր և ճշմարտասէր սրտից մեծապէս ցաւայի։

Յաւակից է մեզի այս կողմանէ նաև նոյն բարեյիշատակ Հ. Միքայել վարդապետն Չամբեան։ Միայն թէ անիկա Վաշնից թղթոյն գէթ ըստ մասին վաւերականութեամբ փայտարկոյս ջջուցընելով՝ կը պնդէ թէ Հայք ոչ միայն Հռոմէաց աթոռոյն առաջնութիւնը կամ նախապատուութիւնը կը զրկուին, հապա նաև անոր գերազանց իշխանութիւնը ի վերայ ամենայն եկեղեցեաց քրիստոնէից։ Եթէ ինքը հռոմէական եկեղեցւոց հպատակ մնալու միտք չունենար, յիշուի մեծ նախատինք կը բերէր իրեն համութեանը այսպիսի կարծիք ունենալով։ Վանի մը սովորական դարձած վկայութիւններ ալ կը բերէ

Երբոր Մեղիոց կառավարութիւնը այսօրինակ պահանջներէն ընելու կը պատրաստուի, Չինացւոց կայսրը՝ իւր մասնաւոր խորհրդանոցին բերնով, որ Նի-Յո-Վոյ կը կոչուի, յետագայ հրամանագիրը յուղարկած է Վանդանի կուսակալին, որուն կրտսերն է՝ Մեղիացւոց գէթ՝ բռնելու իւր ընթացքը։

«Նի-Յո-Վոյ խորհրդանոցին գլխաւոր՝ Վանդանի իւսակալին, Բոր-Յո-Վոյն հրամանաւ։»

«Չինացիները լուրեր ունին ծանուցանելու քեզ։ Ուշագրութեամբ կարգադրեք զմանրամասն պատմութիւնը զոր ըսած էք մեզ ի մասին թշնամական գործոց բարբարոս Մեղիացւոց։ Նի-Յո-Վոյ խորհրդանոցը մեծապէս սրտմտեցաւ և որոշեցինք իմացնել այս գէպը կայսր, թէ պէտեւ իւր վեհանքն սրտին սրտմտութեան պատճառ մը պիտի ըլլայ։»

«Ո՛րքի մտտասան աղերասգիր մատուցանելու հետեւեալ քանի մը օրուան մէջ, կայսրը հաճեցաւ մարդասիրաբար ականջ դնելու այս գործոց մանրամասն պատմութեանը, և ահաւասիկ անոր հղոր կամաց հրամանները։»

«Նի-Յո-Վոյ խորհրդանոցը բարբարոս օտարականաց գէթ ահագին պատերազմ մը յարուցանելով՝ կը պատրաստուի բնաջնջ ընել զանոնք քանզի պէտք է որ նշանաւոր պատիւ մը ընդունին ի քեզ։ Սակայն զինի ծանրանալոյ անոնց վրայ մեր վրէժխնդրութիւնը, որուն արժանի եղած են, և թէ մտերիմ գլխաւոր մը կը յայտնեն իրենց ըսածներուն վրայ, մեր մեծահոգի կայսրը և վեհապետը, որ ըստ ճառագայթներով շրջապատեալ է միշտ, հաճութիւն կուտայ որպէսզի թշնամութեան գործերը դադարին, և արեւտրական յարաբերութիւնները շարունակուին։»

Ի գրոց նախնի վարդապետաց որ, ինչպէս առաջ ըսինք, Հռոմէաց աթոռոյն և պապիւնուն վրայ մեծարանք և պատուով ըսուած խօսքեր են միայն, ամենեւին իրաւաբանական ճշդութիւն չունին, ոչ երբեք կը ցուցնեն թէ Հայաստանեայց եկեղեցւոց առաջնորդները այն կերպով հպատակ են եղեր Հռոմէաց աթոռոյն ինչ կերպով որ կը հպատակին անոր այժմու հռոմէական Հայոց քահանաներն ու եպիսկոպոսները, և ոչ երբեք կը վարդապետեն թէ ուր պապին իշխանութիւնը չհասնող զգուշ զգուշ կը թաղի Մեղից աւելի ճիշդ էին, և թէ չենք սխալիր, անցեալ տարի առ արքեպիսկոպոսն Փարիզու տրուած անտրակին խօսքերը, սակայն պապիւնուն տիրապետութեան իրաւամբ սարսափող Սուսաւուր չական կը դարձնէր իրաւամբ ալ վախցան քիչ մը որ չլլայ թէ Հայաստանեայց եկեղեցին աւտենով Հռոմէաց պապիւնուն իշխանութեանը տակ կը ընկնէր ինչեւեղ կերպով՝ այն տեսակը կարգացողներուն։ Ի՞նչ էր տեսնող որ այն տեսարկին վերջի խօսքերուն ամենեւին չհաւանքան պապականները, մերոնց սիրտը հանգչեցաւ, և ազգին մէջ ծագած այլեւայլ խօսակցութիւնները դադարեցան։

Չամբեան վարդապետին միտքը գլխաւորապէս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ուղղափառութիւնը ցուցնել ըլլալով ընդգէժ շարախօսաց ազգիս, այսինքն և քարոզչաց և անոնց ծամբան բռնող լատինահայ կրօնաւորաց և քահանայից, երկրորդաբար ալ մեր ազգին խորհրդացւոց և կաթողիկոսաց գէթ ունեցած անհաշտ տեսութիւնը

այս օտարականաց հետ, ինչպէս որ իրենց ըսած խնայանքէն առաջ կը շարունակուէր։

«Նի-Յո-Վոյ խորհրդանոցը պատուէրները, որոսպէտք է փութով հաղորդես քու հրամանացը ներքեւ գտնուող ամէն մանտարիններուն։»

Ինչպէս այս պաշտօնական գրութեան կրտսէնուն, Չինացւոց կայսրը վերջին աստիճան գրուած է Մեղիացւոց գէթ և շուտով հաշտութիւն մը ըլլալու յոյս չերեւիր։ Ստու ամենայնիւ Չինաստանի կառավարութեան գործոց և անոր ընթացքին տեղեկ եզրը անձինքը այնքան պատերազմական չէն գտներ այս թուղթը և կը զրուցեն թէ առերես են այս ամեն սպառնալիքը, ու մանտարինները շատ աղէկ իմանալով իրենց արքունեաց լեզուն, պիտի աշխատին որ յառաջ հաշտուելու Մեղիացւոց հետ, մանաւանդ երբոր անոնց ծովային նոր և ահագին զօրութիւնները տեսնելու ըլլան։

Մերիկ-Վրանի լրագիրը կըսէ թէ Մեղիացիները իրենց պատերազմական գործոցը սկիզբ պիտի տան Պորթ-Կոլորն տիրելով, որ Չինաստանի ցամաք երկրին խիստ մօտ է։ Այս բարեկից կողմէն դրաւումը և սեփականութիւնը, որ 20 հազար քառակուսի մղոն տարածութիւն ունի, բուսական փոխարինութիւն մըն է, կըսէ յիշեալ լրագիրը, Մեղիոց տերութեան ըրած և ընելու պատերազմական ծախսերը։

Թայե՛լ լրագրոյն զրուցածին նայելով, Մեղիոց և Վրանի չնդհանուան ընկերութեան բոլոր պատրաստութիւնները, որոնք հարկաւոր ծառայութիւն մը չունին կատարելու, շուտով գէպ ի Չինաստան պիտի յուղարկուին քանզի Մեծին Վիտանիոյ կառավարութիւնը որոշած է խիստ ընդարձակ միջոցներ և ահագին զօրութիւն տալու Չինաստանի գէթ եղած պատերազմին։

պակեցընել ուղեւորը, զարմանք չէր որ այն ոճով խօսէր ինչ որ բռնել է իր Վահանի մէջ։ Այս տեղեկութիւնը տալէն ետեւ կարծեմ թէ կրնանք իրեն այս նիւթիս վրայ ըսած մէկ քանի նշանաւոր խօսքերը մէջ բերել, իր հաշակաւոր Վահան ուղղափառութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ըսուած գրքին խօսքերէն քաղելով, առանց մոռնալու թէ հռոմէական հայ վարդապետի խօսքեր են։ Վանասանդ որ անով նոյն վարդապետին ի ճատագովութիւն իրաւանց Սուսաւուր չական աթոռոյն ըսած ուրիշ խօսքերը աւելի ալ զօրաւոր և նշանական պէտք է երևնան բան հասկըցողներուն։ Չամբեան վարդապետին մէկ հնարքը այս է, որ Հռոմէաց պապիւնուն կամ ընդհանրապէս ամենայն հռոմէականաց բռնած ծամբան պախարակելու տեսն՝ մեղադրութիւնը մանաւոր կերպով բազերայից՝ այսինքն արեւելք գնացող լատին քահանայից և միսիոնարաց՝ այսինքն լատինահայ քահանայից վրայ կը ձգէ։

«Վիտանի մանր, մանաւանդ բարեբաղիք և միսիոնարը հանդերձ արեւմտեան իւրեանց, որոց տեսեալ զողջմտութիւն Հայոց և զմտերմութիւն առ գահն Հռոմէաց (որ շատ տարբեր է անոր հպատակէն), սկսանին պատճառանք պատճառել ասելով թէ «Վիտանք և մեք զի Հայք յառաջին ժամանակ ընդունէին զնախագահութիւն առաքելական աթոռոյն (զնախագահութիւն կարդի և ոչ թէ իշխանութեան), բայց այժմուս չէ այնպէս Հայք զուր ի նախնեաց իւրեանց իջեալ համարումն ոչ են փոխեալ և ոչ թողեալ, այլ որպէս էր ի սկզբանէ անտի՛ այն»

Պորնէյո կղզւոյն մէջ Չինացիները փետրվարի 17ին անգղիացի պաշտօնատարին բնակութիւն հրկիզելէն ետեւ, շատ եւրոպացիներ ալ մեռցուցեր են: Այս դէպքին վրայ, յիշեալ անգղիացի պաշտօնատարը՝ որը Նէմս Պրոք անուն, պատերազմական շոգենաւով մը և ուրիշ նաւերով քաղաքին վրայ յարձակելով, 2000 չինացի էն աւելի ջարդել տուեր է ի վրէժխնդրութիւնն ոյն ժողովրդեան ի գործ դրած անօրէնութեան:

Փարիզէն կղզւոյն 1,2 Նոր անուն լրագրոյն, որ Պրոքսէն մէջ կը հրատարակուի:

«Այլ էլիքի լրագրոյն» Քարթի անուն տրուեցաւ, զոր մօտիւ Տրոս սեղանաւորը գնոյ առաւ և իւր ստացուածքն է այժմ: Այն սեղանաւորին կը վերաբերի նաև Ալֆֆէլ անուն լրագրութիւնը, որուն խմբագրաց մէկ քանին յանձնուեցաւ Քարթի անուն լրագրոյն հրատարակութիւնը: Կերէի թէ սակաւ առ սակաւ Փարիզի բոլոր լրագրութիւնները սեղանաւորաց ձեռքը պիտի անցնին: Քրիստիանիտէն և Քիլի լրագրութիւնները մօտիւ Միլէս սեղանաւորին ստացուածքն են: Քիլի լրագրութիւնը մօտիւ Միլէս սեղանաւորին կը վերաբերի: Մօտիւ տը Ռոթշիլտը մեծ աղբեցութիւն ունի Քարթի անուն լրագրութեան վրայ: Քարթի լրագրոյն տէրը մօտիւ Տէլմարն է, որ վաղեմի սեղանաւոր մըն է: Ինչպէս լրագրութիւնը, որ հռոմէականաց բերանը և գործիքն է, իւր տէրը փոխելու ձգնաժամին մէջ կը գտնուի»:

Երբոր Փարիզի մէջ երեւելի ու հարուստ անձինք՝ լրագրութեանց արժանաւոր գինը և ազգօգուտ աղբեցութիւնը ճանաչելով ձեռքէ ձեռք յափշտակելու վրայ են, մեր հայերէն խեղճ լրագրութիւնները ինչ վիճակի մէջ կը գտնուին արդեօք. գուցէ հայկազուն երեւելի ու հարուստ անձանց մեծագոյն մասին խնամակալ ուշադրութիւնը անգամ չարժեւորու պատիւը չունին: Անցանք որոնք կը վերաբերի, այս դատաստանը մեզ չվայելք ընելու. ուստի կը թողու՞մք յարգոյ հասարակութեան անաչառ որոշմանը:

Արշալույս նախընթաց թուոյն մէջ Տիմիտի սու պատուաւոր քաղաքացի Արշակունի ազնիւ ազալ Արդանին մարդասիրական մէկ բարերարութիւնը պատմեցինք: Այժմ կը լսեմք թէ յիշեալ ազգասէր ազնուականը՝ իւր սովորական առատաձեռնութեամբ բարձրաձեռն է վէհանձնաբար իւր քաղաքին ընելու բոլոր ծախքը փառաւոր յուզարկաւորութեան վէհափայլ տէր Ներսէս սրբազնասուրբ կաթողիկոսին ամենայն

պէս է և այժմ... (միայն թէ) որք զայդ պիտի ոգ բարբառին դասը բաղերայից և միտնարաց՝ ճշմարտագէտ պատճառ եղեն ի քանի մի դարուց և այսր զի սէր Հայոց առ գահն Հռովմայ հովանցի կամ պաղեցի... Այնպիսի զայնպիսի տարազէտ ընթացք վարեն ի բանս և ի գործս, որով յատեւութիւն գրգռեն զգիտ բազմաց՝ թող թէ ի հովութիւն սիրոյ: Եթէ ինչ ինչ յարարուածոց դոցա ընցի ինձ առաջ մատուցանել, մի ինչ գիտարեցիւն. զի երբ ինքեանք ի մեր ազգի վերայ զամենայն պակասութիւն բարդեն հանդերձ ծանր ծանր թշնամանք. և երբեքիւ և երբեքիւ անուանակոչութեամբ, չունին իրաւունս գիտման լինելոյ՝ յորժամ մեր առանց այնպիսի ծանր զրուցաց, փոքր ի շատէ յառաջ բերցուք զայնպիսի գործս և եթ որովք խրտուցեալ են և խրտուցանեն զազգն:

Առաջին տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի զայնպիսի հնազանդութիւն պահանջեն առ գահն Հռովմայ՝ որ արտաքոյ ելանէ իրաւանց, և չէ երբեք ըսալ ի մէջ Եկեղեցւոյ յառաջին

Հայոց: Այս բոլոր ծախուց դուժարը՝ կը հաստատեն թէ 20 հազար արծաթ մոնէթէն աւելի պիտի ըլլայ, այսինքն 420 հազար զնշ Իգմիրի:

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

«Երբոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի կամին լինեանս որաւ զժողովուրդն, այնպէս զի մի այլ ևս հպատակեցնեն անմիջական առաջնորդաց իւրեանց, այլ լատին առաջնորդաց... Արդ յայտ է թէ այս գործ քանի խրտուցեցանէ զազգն. վասնզի ազգն զիւր առաջնորդս և անմիջական հովիւս ունելով, պարտի անմիջապէս նոցա հպատակել, և հանդերձ առաջնորդօք իւրովք պարտի հաւատաւ ի գլուխն ամենայն ի Քրիստոս...»

կան իրաւունքով զորո ընդունած պիտի ըլլայ Փորիզի և Վէնայի մէջ:

Կրօնի թէ Փորիզ եղած ժամանակը, Տանիլ իշխանը այցելութեան գացեր է օսմանեան գեսպանին, և Քարձրագոյն իրան ունեցած իւր հնազանդութեան պարտքը յայտնէր է. և միանգամայն խոտոցեր է իւր եղբայրը յուզարկել ի Կոստանդնուպօլիս ի կարգադրութիւն տալ թաժայնութեանցը որ կը գտնուին թուրքաստանի և Կոստանդնուպօլիսի կառավարութեանց մէջ:

«Օսմանի թէ Փորիզ եղած ժամանակը, Տանիլ իշխանը այցելութեան գացեր է օսմանեան գեսպանին, և Քարձրագոյն իրան ունեցած իւր հնազանդութեան պարտքը յայտնէր է. և միանգամայն խոտոցեր է իւր եղբայրը յուզարկել ի Կոստանդնուպօլիս ի կարգադրութիւն տալ թաժայնութեանցը որ կը գտնուին թուրքաստանի և Կոստանդնուպօլիսի կառավարութեանց մէջ: Փորիզի շափազանց կերպիւ մարգարտութիւն և կամակատարութիւն կը ցուցնէ Ռուսիոյ տէրութեանը: Ի մէջ այլոց իրաց՝ որոնք ամէն օր կու ելնեն այսպիսի յայտարարութեանց արդէն մեծկակ թիւը, մասնաւոր նշանակութեան արժանի է մէկ պարագայ մը որ յայտնի կը ցուցնէ այս երկու տէրութեանց մէջ եղած փոխադարձ յարաբերութեան մոտերմ կապը: Այժմ Փորիզի մէջ Ռուսաց զինուորական մասնագէտը մը կը գտնուի, բաղիսցեալ Պէհէնս, ինչպէս և Աւստրիայի գնդապետներէն: Այս մասնագէտը այսպիսի պիտի ըլլայ պարտի և քննել Վաղը իշխանը և ընդհանրապէս բոլոր զինուորական հաստատութիւնները: Վաղը կառավարութիւն իրիստ յօժարամտութեամբ այս հրամանը տուաւ յիշեալ մասնագէտը: Երբուն անգամաց թայլութեան իշխան եղաւ նաև նոյն նպատակաւ ճանապարհորդութիւն ընել Նիզիյի երկիրը, Վաղը իշխանը բերրեւոր տեսնելէն ետեւ: Կրօնի նաև թէ հրաման տրուեցաւ երկու Վաղըիցի ծովային ծորասրտայնաց, որ Ռուսիոյ ծառայութեանը մտնեն»:

Քարձրագոյն Կոստանդնուպօլիս (Եժմ) Ռուսոր, որուն համար գաղղիացի լրագիր մը կըսէ թէ փառաւոր յիշատակաց արժանի իւր հանգուցեալ Հօրը շատ կընմանի, ապրիլ 15-27ին կէսօրէն ետեւ ընկերութեամբ հաշակաւոր թուրքական զորավորին Կոստանդնուպօլիս շահապաշտ հասեր է Սարաիիս քաղաքը: Դատարան կերպիւ ընդունուեր է. և Վասթըան ըստած հրապարակին մէջ բազմութիւնը շատ անգամ աղաղակէր է, ինչպէս Կարալ, ինչպէս Կարալիստ Սէմ-Կարալ:

Քարձրագոյն Կոստանդնուպօլիս (Եժմ) Ռուսոր սպրիլ 18-30ին Սարաիիս այն պիտի մեկնի Փորիզ երթալու: Մորիզի Ռուսաց լրագրոյն կը գրեն Փորիզին, թէ ինտանի Ռուսաց գեսպան Քրէթթօլից

ւել տգիտական է քան յանդգնական. զի եթէ իրաւագիտութեան ինքամուտ էին՝ ոչ կարէին տուել զայդ: Քանիք ըստ իրաւանց եկեղեցւոյ՝ հովիւ որ որ յականէ յանուանէ՝ չէ՛ցէ հրատարակեալ հերետիկոս, չէ՛ կորուսեալ իւրի գիւր իրաւունս: Թող նախ կարող ընցին ցուցանել բաղերայք՝ թէ ազգն Հայոց կամ հովիւք ազգին յականէ յանուանէ մերժեալ են յիշեղեցւոյ (օրինաւոր ընդհանուր ժողովուրդ): և ապա իշխանցեն այդպիսորէն ծախանալ: Եթէ արդարեւ այդպիսի տխմարութեամբ վարենք բնակիչք իշխողիս. վեր ի վայր լինէին ամենայն թաղաւորութիւնը արեւմտեայց... Եւր թողից զի հովիւք Հայոց և ինչ որաք առին հերետիկոսութեան կամ հերձուածողութեան:

«Զորքոր տարազէտ ընթացք նոցա այս է զի ոչ փոյթ է նոցա թէ իշխանութիւն սրբազան պապին ծանուցի այլոց, կամ գլխաւորութիւն նորին երեւցի, ոյլ ընդ նովին պատրուակալ ինքեանք մեծացին. քանզի այդ պատճառաւ իմն է՝ քաջ ծանուցեալ ամենեւոր. և այդպիսի պատճառաւ կամին և հնարին զի տիրեցնէ ժողովրդեան. զասոր նոցին զգեցցին, զկաթն նոցուն գիտցին. և զնոցայնս իւրացուցեն. ահա այդ է ըզնութիւն և գիտումն դոցա բանիւք և արգեամբք, որպէս յայտ է տեսողաց և լողաց. և ոչ իսկ անձանց իւրեանց անյայտ. զի ըստ առածին՝ «Ներգիւ չամփոփի ի քսակ»։ Եւ ի վարել սոցա այսպէս՝ ոչ որ այնուհետեւ անսասցէ նոցա: Իսկ նոցա տեսեալ զի չանսն ինքեանց, սկսանին այսր անդր բողբ ունել թէ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈԼԻՍ , 1 ՄԱՅՈՒՆ

Օճանգան պատճառներով Լոնտոնի շուկային դրամաց պահանջարկը շարունակուելով, թուրքական իրականացն հիմնադրները դժբաղդու թեամբ փերցան յաղող վախճան մը տալ իրենց սկսած երկ ին ձեռնարկութեանը : Հետեւաբար առայժմ յիշեալ Իրամանցին գործը ի կախ կը մնայ , և օւսմանեան կառավարութիւնը պարտաւորեցաւ այս բանին գործադրութեանը համար տուած խոստումները ետ առնուել , և այսուհետեւ ազատ է ուրիշ ընկերութեան մը առաջարկութեանը ուշադրութիւն մատուցանել , ի դիպուածի որ կազմուելու ըլլայ այս ծանրակշիւ գործը յառաջ տանելու համար :

— Ընցեալ շաբթու տերութեան պաշտօնէից մէջ մասնական գլխաւոր փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ : Օգոստոսիա Սուլթանին փեսան բարձրապատիւ Լիւ Ղալիպ փաշան արտաքին գործոց տեսուչ անուանեցաւ փոխանակ Լիւ Ղալիպ փաշային : Լիւ Ղալիպ փաշան յաջորդեց Լիւ Ղալիպ փաշային , անոր նախորդ պաշտօնին մէջ այսինքն թանգիմաթի ժողովոյն անդամ եղաւ :

Իրաւագիտ բարձրագոյն հրովարտական , իզմիլի նահանգին կուսակալութիւնը Պաշայի կայսերական զօրաց նախորդ հրամանատար փեսմա փաշայ Սուստաֆա փաշային յանձնուեցաւ փոխանակ Սահմուտ փաշային , որուն ուրիշ պաշտօն պիտի տրուի :

— Երեւանի Բաղրամբեկ քաղաքին մայրիկ 4 թուոյն մէջ ըստ նոր տուման , կրկնապէս :

Պիլիքի և անկէ կախում ունեցող քաղաքացի մարդ , նմանապէս իւր մէկի ծովեզերեայ կողմանց մարտիրոս տարին 138000 քսակի (69 միլիոն լիւ) վարձու տրուեցաւ երկու տարուան համար , ընկերութեան մը , որ բաղկացեալ է եւրոպացիներէ և երկրացիներէ , որոնք երկուսն անձինք կամ վաճառական են : Եւ ընկերութիւնը երէկուանէ սկսաւ ի գործ դնել իւր պաշտօնը :

— Սեփի Ռիտանիոյ դեսպան լորտ Սթրէթ ֆորտ տը Ռիտանիոյ լծակիցը Լէտի Սթրէթ ֆորտ տը Ռիտանիոյ փեսմափաշայ դեսպանուհին անցեալ շաբթու մեկնեցաւ Լոնտոն երթալու ընկերութեամբ իւր երկու ազնուուհի դստերաց :

Յիշեալ մեծագոյն առատագութեան տիկնոջ առժամանակեայ բացակայութիւնը մեծ տխրութիւն մէջ ձգեց Կոստանդնուպոլսոյ ամեն ազգաց կարօտեալները և տնայինները , որոց միջիմարութիւն և նախախնամութիւնն էր , իւր մարդասիրական շնորհքներով և առատ սիրտով իրեններով :

— Լոնտոն շինուած երեք նոր շոգեխաւ , որ Օտէսայի առեւտրական ծովային ընկերութեանը կը վերաբերին , այսօրեքս հասաւ ի Կոստանդնուպոլս Լիւ զիլիպէն գալով :

ՔԱՆԱՔԱՆԱՆԻՐ

Չիւանիս , 5 Մայիս :

Թուրքաստանի Իրամանց անուամբ հիմնադրուելու դրամանցին անյաղող վախճանը , նմանապէս մէկ երկու երկաթուղեաց առաջարկութեանց ետ մնալով պատճառ տուին հասարակութեան հաւատարմութիւնն ալ յառաջ պիտի չելլաւ : Ի վերայ այս ամենայնի Կոստանդնուպոլսէն հասած վերջին բուրժու կը հաստատեն թէ մօտերս այս երկաթուղեոյն շինութիւնը պիտի սկսի և հօգ պիտի տարուի որ շուտով լմննայ :

— Օգոստոսիա Սուլթանը հաճեցաւ մարդասիրաբար Սէփիտի կարգին շքանշանը յուղարկելու մօտիկ : Սթրէթի թաւ ազնուականին , որ Բրուսիոյ ընդհանուր հիւպատոս է իզմիլի մէջ :

— Սեփիոյ Կոստանդեան Գրիգոր աղային , ընկերութեամբ իւր ազնուական գերդաստանին , անցեալ շաբթու առտրական շոգեխաւով մեկնեցաւ սուրբ Երուսաղէմ երթալու , յուստ և Երկրպագութիւն տնօրինական սուրբ տեղեաց :

— Իսնուբեան իշխանութիւններէն հասած գիրքեր կը անուցանեն թէ անկարգութիւններ և խռովութիւններ պակաս չեն ի պատճառս երկաթուղեութեան , որ օրըստօրէ յառաջանալու վրայ է այս իշխանութեանց միաւորութիւնը ուղղելու և շուգող կուսակցութեանց մէջ : Լուսն

մանակեայ տիպանները հաղիւ թէ դէպ ի յուսնիս փ վերջը պիտի կրնան գումարուիլ :

— Փարիզի Սիմիէօր քաղաքը Օրիք զօրապետին մահը կը ծանուցանէ , որ ինչպէս յայտնի է , վաղեմի Գաղղիոյ դեսպան էր ի Կ. Պօլս :

— Վիեննայէն կը գրեն թէ օսմանեան դեսպան Կալմանի յոյն իշխանին լծակիցը պատիւ ունեցեր է Լուտովոյ վեհապառ կայսրուհւոյն ներկայանալու , որ խիստ մարդասիրութեամբ ընդունել է զիշեալ իշխանուհին :

— Փարիզէն կը գրեն թէ Պարսկոյ դեսպանը Սարտենիոյ տերութեանը հետ և ս նոր դաշնագրութիւն մը ըրեր է . որով այս տերութիւնը իշխանութիւն պիտի ունենայ երեք հիւպատոս յուղարկելու ի Պարսկաստան , որոցմէ մէկը թէ հարան , երկրորդը Պէնտէր-Պուշք և երրորդը Կալմանի պիտի նստի : Իսկ Պարսկոյ հիւպատոսաց պաշտօնական բնակութիւնը Կոստանդնուպոլս և Գալարի պիտի ըլլայ : Եւ դաշնագրութիւնը 12 տարուան համար հաստատուել է :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

Ռուսաց բարձրապատիւ Կոստանդնուպոլս Սեփի Սուլթան արքային 18-30ին հասաւ ի Փարիզ . ուր կայսերական մեծամեծ յարգանքներով ընդունուեցաւ : Սիմիէօր պաշտօնական ընդունութիւնը կըսէ թէ , Փարիզի ժողովուրդը խիստ ջերմեանք և անխճական համակրութիւն ցուցուց իշխեալ կայսերազուն իշխանին : որ նոյն իրիկունը թուրք լիւրի պարտաւ ճաշեց իւր բաղնիքին պաշտօնատարներով : Սիմիէօր 6ին ըստ նոր տուման , մեծ զօրահանդէս մը եղաւ Շաք քաղաքը , ի ներկայութեան Կալմանի կայսեր և բարձրապատիւ Սեփի-Սուլթանի :

Կալմանի լիւրիքը անձամբ այցելութեան երթալով կայսերազուն Սեփի-Սուլթանի Ռուսաց դեսպանատունը , Պատուով Լիւ զիլիպէն մեծ շքանշանը հաճեցաւ իւր ձեռքը մատուցանել իւրին Բարձրութեանը :

— Սեփի Ռիտանիոյ բարլամենթը տարին 18-30ին բացուեցաւ : Եւ առթիւ վեհապառ թագուհւոյն կողմնէն եղած գահախօսութեան մէջ զորացուած է թէ Լիւ զիլիպէն ինչպէս շուտով պիտի լմննայ , և թէ Լիւ զիլիպէն ու Պարսկաստանի մէջ եղած հաշտութեան պայմանագրութիւնը բարլամենթին առջեւ պիտի դրուի , զինի վաւերանայոյ նոյն պայմանագրութեան :

ՔԱՆԱՔԱՆԱՆԻՐ

Չիւանիս , 5 Մայիս :

Տորոնթ (քեօպոլս) կուղուի և այս շաբթու 812 հակ վաճառեցաւ 298-314 լիւրի կենդինալը : Եւ այժմ քաղաքին մէջ 1100 հակ անվաճառապարանք կայ : Վիեննայի վերջին վաճառումը 123 125/2 լիւրի և զուգ չէրին : Փալամուտը դիւրաւ վաճառ է . անցեալ շաբթուանէ ի վեր 22 հազար կենդինար ծախուեցաւ . այսինքն 20 հազար կենդինար Լիւ զիլիպէն լաւ տեսակ 70-82 1/2 լիւրի և 2000 կենդինար երկրորդ տեսակ 58 լիւրի կենդինար : Իրեթէ 30 հազար կենդինար անվաճառ փալամուտ կայ քաղաքին մէջ :

ԲՆԱՅԻՐ ԴՐԱՄԱՓՈԽՈՒՄԵԱՆ

Օսմանեան լիւրի 108 լիւրի և 119 1/2 : Լոնտոն 118 1/2 - 119 1/2 : Սարիքի 183 1/2 - 189 1/2 : Թիւրք 458 - 462

ՔԱՆԱՔԱՆԱՆԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

Մէկ տոմար 10 լիւրու 65000 տոմարի բաժնուած է , և 10 հատ տոմար մէկ հատ ձրի պիտի տրուի : Չորս փաթեղով թիւ պիտի ունենայ : Առաջինը 1500 լիւրու ամսական վարձ բերող 250000 լիւրու արժողութեամբ քարուկի փուռ մը պիտի վստայուի Երուսաղէմ : Երկրորդը 700 լիւրու փաթեղ բերող 100000 լիւրու արժողութեամբ սափրի խանութ մը : Երրորդը 500 լիւրու փաթեղ բերող 50000 լիւրու արժողութեամբ վաճառանոց մը : Չորրորդը 400 լիւրու փաթեղ բերող և 60000 լիւրու արժողութեամբ սափրի խանութ մը :

Վաճառող թիւերը թէ որ ուզեն , հարկերն 50 կոտրելով տոմարին կրնան ընդունիլ : Այս վաճառահանութիւնը 1857 թիւ տեմբեր 15ին պիտի քաշուի չորս պատուաւոր անձանց առջին :

Տոմարները կը ծախուին . Պօլսի զանազան տեղեր : Իզմիլ տեղ Մարգար Վանանդեցեան պարոն Մարգարի քով :

ՃԱՌՆԱԳՐԱԿԱՆ

Ի սուր Խաչի Քրիստոսի և պատմագրական աստուգութիւն ի սուր Խաչի Նշանի վարդապետ :

ՄԱՐԿԱՐԱՊԵՏ

Տեառն Յովհաննու մեծիմաստ քահանայի Վանանդեցոյ :

Ի Սիւրբ Կոյսարի Վերելեան լիւրու Տեառն Լիւրու . 1853 :

Արժանապատիւ պարոն Մարկ Մարկեանց Ջովհաննու Սարգիստի և Ապետի , որ Սոսիւնի Տեառն Լիւրու Խաչի Նշանի կրօնական ուսմանը և հայկաբանութեան դասատու է , ի լոյս ընծայելով այս պատմական գրքից , կը մատուցանէ իւր համար յարգելի հասարակութեան , իւր նշան երախտագրութեան առ հանգուցեալ երանանքով հեղինակ և մեծիմաստ վարժապետ իւր . ինչպէս կրօնական յետադարձ յառաջանքն :

ԱՌՆԱԳՐԱԿԱՆ

Ժամ ինձ ահա , երկնային իմ Հայր , ժամ ինձ դու զնորեք զերախտագրութեանս որ առ քեզ , հասուցանել զայստուայն հասուցցի ուրիշ :

Որ ի քեզ ինձ տուած ոչ երկուսոր , այլ երկուսին է դաճ , և քան զՍարգիստի ուրիշ պատմական գրքին խոստովանիլ , Եթէ ծնող ի կեալ , զարարեց կեանք ի քեզ ուստ յառաքինաց ի մեծէ : Այլ ինչէն ինձ զոր ընկալայ և այլց մատակարարել , իւրու ոչն որ բարեւոյ հանդիմանալ տալ , ահա զիցի և զմեծութեան իրերէ զիւր զարգացեալ : Այլ իմ թէ և մարկիցեմ ոչ այլ անձկամ հասանել քեզն օրհնութեամբ : Ընկալ , ո՛ր մեծ իմաստութեամբ տեր Յովհաննու , ընկալ ի հանգստանոց օրհնանէ զնորա ընկալն միմեզնի քեզ ի գոհութիւն : Չքս սուր կարկառ զԱրք , և Եթէ առ անձանք քեզ բան թուցի հաճեցաւ , ապա ինձ , զերկուսեաց դրուագ Կերպար Աստուածընկալն ի քառութեան ընդունել ի ձեռաց շնորհապարտ քո աշակերտի :

ՄԱՐԿԱՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆՆՅՈՒՆ

Դիւանապետ Ռիտանի շոգեխալ :

Այս անգին դեղը , որ բոլորովն բաղկացեալ առողջարար խոտերէ , ի պարուսկէր իւր մէջ ոչ միայն ոչ ուրիշ մատակարար գոյացութիւն մը : Որչափ որ քաղցր է փափուկ չի մատուց մեծանց ու խիստ տալար կազմուած ոչ համար , նոյնապէս և հաստատու է արժանապատիւ զհիւանդութիւնն : Կերպար նաև ամենին խիստ ուժեղ անձններէն : Բաց յայտնի կատարելապէս անվաճառ : Ի մասին իւր ներգործութեանը և հետեւութեանը : Այս դեղը անուշեղով կը հետագոտէ և միւս անգամայն կը փարատէ ամեն տեսակ հիւանդութիւնները որ և իցէ աստիճանի հասած ըլլան և որչափ հին ժամանակէ հետ արժանապատիւ ըլլան : Հաղարար մարդիկ բժշկեցան այս դեղը գործածելով , որոցմէ շատերը գերեզմանին դուռը համեմելն եան , քիչ մը յարտուել թեամբ գերեզմանին իրենց առողջութիւնը , և կենդանական գործութիւնն ձեռք բերին երբոր ընկել ամեն զեղեքն յոյսերն կտեր էին բոլորովն :

Ուստի սասանիկ անսասանութեան յուսահատութեան մէջ Թիւ իման . այլ արժանաւոր փորձը ընեն այս աստուական դեղին ազուր ներգործութեանը , և շուտով ինչ քաղաքացիութիւնը ստանալու բարեբաղդութիւնը պիտի ունենան :

Այլ յորդորեմը զհիւանդները , որպէս զի որչափ և էլ ինչ , փութեալ հոգ տանին գործածելու այս բժշկարար դեղը հետեւեալ խօսութեանց համար . որ են ,
Ընդհատական ջերմք (Ֆիէվր Էնթերմիթանթ) :
Ընդարգելութիւն (ալթեր) :
Մարդոյ մորթոյն վնաս եղած բիւրեղաւ արտադրութեան ջերմութիւնը :
Քրիւնական ջերմութիւն : Մարդ զարգանալով թոքացաւութիւն , կամ թոքային տկարութիւն :
Նուաղում (ալթեր) :
Ջրազրութիւն (սրտա) :
Օձիկ (երանձնող իւր) :
Խիթ (սանձ) :
Անանց ամսական օրինաց անկարգութիւնը :
Ամեն տեսակ ջերմք :
Ռիտանիոյ լիւր (Նիգրիս) :
Կլիսագաւութիւն :
Դժուարամարտութիւն :
Բորբոքում (Էնթերոմիթանթ) :
Դարկ (գառն ձիկ) :
Հիւանդութիւն :
Երկաթմաթեմութիւն (Նէֆրիթ) :
Տեառնութիւն (մայաք) :
Յօդացաւութիւն (ռիւմատիզմ) :
Միզարգելութիւն :
Խոլ պարանոցի (ստաճ) :
Երկրորդական դեղք զարգանալու արտադրութեան իւր յետեւեալ :
Խիթ երկաթմաթեմ (ստոմախ) :
Ստոմիկ ջրազրութիւն (սրտա) :
Ռուսից (դիւր) :
Ամեն տեսակ որդեր (ստոմախ) :
Արդիւնական արտադրութեան (Ֆաէնի իւր) :
Թուրութիւն և նուաղում ուժոյ , որ և իցէ պատճառներէ ծագած ըլլան :

Այս դեղահատերը կը վաճառուին ի Լոնտոն միտար Ռոյալ Զոյուէրին գործատուն , որ է Սթրէթ քաղաք թաղը թիւ 244 . իսկ օտար երկրները զիւրուր դեղավաճառքով կը գտնուի . Իզմիլի մէջ սինեօր Վիտէր Զիւլիպի դեղավաճառին խանութը կը ծախուի . որ ի Ֆուսիկց թաղը Սուլթանի Զաքարի ըստած փողոցը թիւ 50 :

Այս դեղահատից տուեալը զանազան մեծութեամբ են , և կը վաճառուին 8-21 և 52 զուգուցի իւրաքանչիւր , և տեմբեր մէկուն մէջ տալեալ ծանուցագիր մը կայ , որ յիշեալ դեղահատից գործածութեան վրայ զմարմանս տեղեկութիւններ կուտայ , զարգեալներն , անգղիական և հայերէն լեզուաւ :

Միտար Ռոյալ Զոյուէր իւր այս դեղերից համար Ամբիկայի Նիւ Իորք քաղաքը ևս նոր գործատուն մը հաստատեց , որ կը գտնուի ի Սթրէթ Լիւր փողոց , թիւ 80 :

ՀԱՐԱՐԱՐՈՒՄ և տեղ լրագրոյն :

Դիւանա Գ . Պալ Կալարիան :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԴԱՆՈՒՄՅՈՒՆ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ